

DE MAGIE VAN HET FRIES

Piter Jelles Ynsicht in Leeuwarden is de eerste vmbo-school waar leerlingen van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg het examenvak Friese taal en cultuur kunnen kiezen. Docente Debbie van Elden en skoalstiper Anna Marije Bloem benadrukken dat het om veel meer gaat dan alleen Friese taalvaardigheid. “Je eerste taal is de taal van je hart.”

Om de Friese taal te leren moet je die niet alleen leren begrijpen, lezen en schrijven, maar vooral ook ervaren, vindt Debbie van Elden, docente Fries op Piter Jelles Ynsicht in Leeuwarden. Daarom gaat ze met haar leerlingen in elk geval een keer *fierljeppen* (de Friese versie van polsstokhoogspringen). Ook krijgen ze een workshop kaatsen (een traditioneel balspel met een kleine, harde bal) en gaan ze zelf traditioneel Fries suikerbrood bakken.

Piter Jelles Ynsicht is de eerste vmbo-school waar leerlingen van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg het vak Friese taal en cultuur als examenvak kunnen kiezen. Eerder kon dit in Friesland alleen in de gemengde en theoretische leerweg. Dat betekent dat nu alle vmbo-leerlingen binnen hun beroepsprofiel in het vak examen kunnen doen. Een gouden zet, zo blijkt op Piter Jelles Ynsicht: maar liefst driekwart van alle brugklasleerlingen koos het. Een van hen is Reina, nu in klas 2. Ze groeide op met Fries als eerste taal. “Ik kan het spreken en lezen”, zegt ze, “maar Fries schrijven is moeilijker, omdat ik dat niet vaak doe. Dus het is leuk om dat nu op school ook te leren.”

“DRIEKWART VAN DE VMBO-LEERLINGEN BLIJFT IN FRIESLAND WONEN EN WERKEN. DAN IS HET FIJN ALS JE BEKEND BENT MET DE TAAL EN DE CULTUUR.”

Anna Marije Bloem

Reina

Skoalstiper

Anna Marije Bloem van Cedin Zorg en Onderwijs is van huis uit docent Fries en nu ‘skoalstiper’ (school-ondersteuner) vanuit Taalplan Frysk 2030. Dat project van de provincie Friesland heeft als doel dat het vak Friese taal en cultuur uiterlijk in 2030 op alle vo-scholen in de provincie wordt aangeboden, als doorlopende leerlijn in de onder- en bovenbouw. “Ik vind het fantastisch dat zoveel vmbo-leerlingen het nu al kiezen”, zegt ze. “Driekwart van de vmbo-leerlingen blijft in Friesland wonen en werken. Dan is het fijn als je bekend bent met de taal en de cultuur.” De lessen Friese taal en cultuur kun je daarnaast goed verbinden met algemene onderwerpen als meertaligheid en identiteit, legt ze uit, juist omdat je eerste taal zo verbonden is met wie je bent en waar je vandaan komt. Ze vroeg eens aan een groep leerlingen in het praktijkonderwijs welk zinnetje ze het liefste in een doosje zouden bewaren. Een meisje koos *‘Ik hâld fan dy’*; ik hou van jou, omdat het het laatste was geweest wat haar *pake*, haar opa, tegen haar zei. Een klasgenootje koos een zin in het Farsi, in vertaling ‘Geef nooit op’, omdat haar broer dat altijd tegen haar zei. “Haar droom was om dierenarts te worden en dat zinnetje van haar broer gaf houvast. Juist vanuit die aandacht voor de eerste taal van leerlingen kun je in de Friese les over dat soort persoonlijke dingen gemakkelijker met elkaar praten. Je eerste taal, dat is de taal van je hart.”

Een kerk in Rome

De partners van Taalplan Frysk 2030 reiken scholen modern lesmateriaal en activiteiten aan; zo verschijnt



Anna Marije Bloem (links) en Debbie van Elden

er elk jaar een Fries jeugdboek rond een maatschappelijk thema, is er een digitale lesmethode en worden er culturele evenementen georganiseerd rond poëzie en muziek. Daarnaast ontwikkelt Debbie zelf opdrachten voor de bovenbouw – ook hier weer met nadruk op praktijkervaringen. “Het lijkt me bijvoorbeeld mooi als leerlingen een Fries bordspel maken en dat pitchen bij een uitgever. Of als ze een presentatie maken over een historisch personage in het Fries museum.”

Het liefst zou ze straks met haar leerlingen op examenreis gaan naar het buitenland. Misschien naar Zuid-Denemarken, waar op sommige plaatsen nog oud-Fries gesproken wordt, of naar Noord-Duitsland, want ook daar is veel Friese historie te vinden. “We kunnen zelfs naar Rome, want daar staat de Friezenkerk.” Wisten we trouwens dat het Fries een heel oude taal is, verwant aan het oud-Engels? “Er zijn zoveel spannende verhalen te vertellen over het Fries en de Friezen”, zegt ze. “Over het oude rijk Magna Frisia bijvoorbeeld, dat zich uitstreckte langs de hele Hollandse kuststreek en tot ver in Duitsland, en over de stoere koning Redbad, uit de zevende eeuw. Het is bijzonder dat die geschiedenis in onze provincie nog voortleeft. Ik wil de leerlingen ook iets van die magie meegeven.”